

2. Mål och strategier

I det här kapitlet beskrivs kommunens vision, övergripande mål och de strategier som ska göra det möjligt att nå målen med stöd av lagstiftning och andra nationella och regionala mål, planer och program som bedöms ha betydelse. I kapitlet finns vägledande resonemang, ställningstaganden och riktlinjer. Viktiga underlag och fördjupad kunskap finns som klickbara knappar eller länkar.

Innehåll

Kommunens vision och samhällsutvecklande mål	2
Vision	2
Övergripande mål.....	2
Befolkningsutveckling	3
Samhällsutvecklande mål	3
Strategier för en långsiktigt hållbar samhällsutveckling.....	4
Hållbar samhällsutveckling.....	4
Agenda 2030 och Sveriges miljö kvalitetsmål.....	5
Barnkonventionen	6
Gestaltad livsmiljö.....	7
Socialt hållbar samhällsutveckling.....	8
Långsiktigt hållbar service och handel	10
Uthålligt näringsliv och besöksnäring	11
Skadelindringshierarkin.....	11
De stora säsongsvariationerna	11
Mörbylånga i ett större geografiskt perspektiv.....	12
Minskad risk och sårbarhet.....	13
Kommunens syn på nuvarande system med lagstadgade och andra skyddsintressen.....	18
Strukturer och samband.....	18
Bebyggelsestruktur.....	19
Djurhållning och bebyggelse.....	20
Hållbar landsbygdsutveckling.....	20
Transporter och mobilitet (rörlighet)	21
Gator och vägar.....	21
Vandrings-, cykelleder och promenadstråk.....	23
Parkering.....	23
Ställplatser för husbilar	23
Båtliv.....	24

Hamnar.....	24
Drönarlogistik.....	24
Resurser	24
Vatten.....	24
Grustag och bergtäkter	25
Lagring av rena schaktmassor.....	25
Exploatering på jord- och skogsbruksmark.....	26
Teknisk infrastruktur	28
Vattentjänster (infrastrukturen för)	28
Fjärrvärme och fjärrkyla	29
El-infrastruktur	29
Laddning av elfordon	30
IT-infrastruktur.....	31
Energiproduktion	31
Vindkraft.....	31
Solenergi.....	32
Biogas	33
Lagring av energi för ökad robusthet och balansering	33
Grön- och blåstruktur	33
Grönstruktur	33
Blåstruktur (inkl. dagvatten).....	34
Planering i havet	35
Gällande planer.....	36

Kommunens vision och samhällsutvecklande mål

Det är kommunens vision och samhällsutvecklande mål som ligger till grund för översiktsplanen.

Vision

Mörbylånga kommuns vision är: "Vi skapar växtkraft och livskvalitet". Visionen i sin helhet hittar du här.

Länk till [Kommunens vision](#)

Övergripande mål

Fullmäktige beslutar om vilka förutsättningar som ska råda för den kommunala verksamheten och vilka mål som ska vara vägledande. I texten nedan har ett urval gjorts av de mål som legat till grund för ställningstaganden i denna översiktsplan.

Befolkningsutveckling

Varje år tar kommunen fram prognoser för befolkningsutvecklingen. I Kommunbudget för 2026 och flerårsplan för 2027-2029 uttrycker kommunen en befolkningsutveckling motsvarande i genomsnitt 146 invånare per år under de närmaste tio åren. Den största procentuella ökningen förväntas ske i åldersgrupperna från 65 år och uppåt. Prognosen som gjorts fram till 2034 visar en befolkning som då motsvarar strax under 18 000 invånare.

Länk till [Kommunbudget 2026 med flerårsplan 2027-2029](#)

Länk till [Kommunen i siffror](#)

Länk till [Boverkets prognos för regionalt bostadsbehov 2024-2033](#)

Länk till [Riktlinjer för lokalförsörjning \(2024- tillsv\)](#)

I översiktsplanen presenteras ett överskott av utvecklingsbar mark jämfört med prognosen för befolkningsutveckling och för näringslivets beräknade markbehov. Den utveckling som faktiskt kommer att ske och var den kommer att ske beror på många olika faktorer, exempelvis befolkningens ålderssammansättning, fritidsboende, besöksnäring, hur näringslivet utvecklas, miljö, klimat, naturresurser och ekonomiska förutsättningar i stort. Även det som kommunen kan planera för i form av bostäder, service, mobilitet, infrastruktur, verksamhetsmark och naturområden ska ses övergripande och i ett längre tidsperspektiv. Det krävs sedan en mer detaljerad bedömning där platsernas förutsättningar sätts i relation till vad man avser att göra.

Samhällsutvecklande mål

Kommunbudget för 2026 med flerårsplan för 2027-2029 framhåller de samhällsutvecklande målen;

- Samhällsutvecklingen ska vara hållbar och tillväxtskapande,
- Uppväxt- och levnadsvillkoren ska vara gynnsamma
- Kommunen ska vara en robust organisation rustad för framtiden
- Den långsiktiga betalningsförmågan ska vara god

Den fysiska planeringen tar fasta på att;

- Planberedskapen ska vara god för olika typer av bostäder och verksamheter
- Bra boenden för alla skeden i livet, arbetstillfällen och samhällsservice ska utvecklas
- Alla delar av kommunen ska utvecklas
- God gestaltning bidrar till en social och ekonomisk hållbarhet
- Olika framtida behov möts genom ett geografiskt och innehållsmässigt utbud av planer.
- Planer ska i enlighet med översiktsplanen vara socialt, ekonomiskt, miljömässigt och kulturellt hållbara.
- Förutsättningarna för fler arbetstillfällen i de södra kommundelarna ska fortsatt prioriteras.
- Det osäkra omvärldsläget förutsätter fortsatt arbete inom civilt försvar, säkerhet och beredskap.

Länk till [Kommunbudget 2026 med flerårsplan 2027-2029](#)

Strategier för en långsiktigt hållbar samhällsutveckling

Här beskrivs strategier för att visionen och de övergripande målen ska kunna nås. Det pågår flera omvälvande förändringar i samhället som kräver nytänkande och i vissa fall även omställning av samhällets strukturer i ett långsiktigt helhetsperspektiv. Exempel med direkt eller indirekt relevans för översiktlig fysisk planering är förändrat klimat, digitalisering, utmanad demokrati, polarisering av värderingar, förändrat behov av bostads- och lokalförsörjning, minskat barnafödande, åldrande befolkning, utmanad globalisering och frihandel, klimatflyktingar, kompetensbrist och ökat behov av robusthet/beredskap och skydd för befolkningen. I det digitala samhället där sociala medier blir allt mer vanligt kan det förekomma personligt eller grupperat tyckande, desinformation och snabba, ogenomtänkta reaktioner med högt tonläge drivet av en ökande lättkränkthet och känsla av anonymitet. Detta kan i sin tur påverka samhällsplaneringen. Eftertänksamhet och reflekterande kritiskt tänkande om vad som utifrån rådande och framtida förhållanden blir samhällets gemensamma bästa är därmed extra viktigt.

Ställningstagande: För kommunens fortsatta utveckling behöver ett flertal strategiska vägval göras trots att starka intressen kan krocka och att kunskapsunderlagen inte alltid är uppdaterade och fullständiga. Detta har redan tidigare kännetecknat samhällsplanering, men i rådande förhållanden krävs i ännu högre grad uppdaterade kunskapsunderlag som tas fram i samverkan och samarbete över strukturella gränser.

Att arbeta gränsöverskridande och inte i stuprör är nu ett måste och inte ett val. Mörbylånga kommun ska fortsatt samverka med grannkommuner och ingå i nätverk på regional, storregional och nationell nivå för att omvärldsbevaka, tänka nytt och ställa om så effektivt som möjligt.

Riktlinjer:

- Vägvalen ska sättas in i ett långsiktigt helhetsperspektiv som präglas av de utvecklingsstrategier som beskrivs nedan.
- I de fall vägval har befasts i kommunala ämnesvisa styrdokument ska nödvändig avvägning mellan intresse göras i ett långsiktigt helhetsperspektiv genom vägledning av översiktsplanen.
- Vägvalen ska baseras på så aktuellt kunskapsunderlag som möjligt.
- Nytt kunskapsunderlag som kommunen tar fram, som är relevant för översiktsplaneringen, ska i möjligaste mån kopplas till karta (GIS-baseras) och lagras i en databas som kommunen själv råder över.

Länk till [Vägval för framtiden 5 \(SKR, 2023\)](#)

Hållbar samhällsutveckling

Mörbylånga kommuns översiktsplan ska vägleda en hållbar samhällsutveckling genom de tre perspektiven social, miljömässig och ekonomisk hållbarhet. Dessa tre perspektiv är tätt sammanlänkade. Vad hållbarhet i praktiken betyder för Mörbylånga kommun analyseras och tolkas genom de parametrar som översiktsplanen hanterar.

Kommunen kan genom översiktsplanen skapa vissa grundläggande förutsättningar för hållbar samhällsutveckling, men har inte alla verktyg för att säkerställa att det verkligen händer. En rad efterföljande initiativ och beslut måste också till. Översiktsplanens olika riktlinjer och ställningstaganden syftar till att åstadkomma detta, men hållbar samhällsutveckling baseras också i hög grad på mänskligt beteende och det behövs även ett stort antal nationella verktyg och styrmedel som verkar i rätt riktning. Till hjälp använder kommunen Agenda 2030 med relevanta delmål, Sveriges miljökvalitetsmål, konventionen för barns rättigheter och synsättet Gestaltad livsmiljö. Särskilt fokus läggs på social hållbarhet där kommunen strävar efter fortsatt låg boendesegregation, långsiktigt hållbar handel och service, uthålligt näringsliv och besöksnäring och en tillräcklig grad av robusthet inför framtiden.

Agenda 2030 och Sveriges miljökvalitetsmål

Kommunen arbetar långsiktigt med Agenda 2030. De 17 globala målen är integrerade och odelbara. Det betyder att inget av målen kan uppnås på bekostnad av ett annat och att framgång krävs inom alla områden för att det övergripande målet med Agenda 2030 ska kunna uppnås. De globala målen konkretiseras i Sveriges miljömål och i nationella och regionala sektorsmål som i sin tur förs in i de kommunala styrdokument. Hur de globala målen uppnås beror också på engagemanget från andra aktörer såsom civilsamhälle, näringsliv, fackliga organisationer samt universitet och högskolor.



Denna översiktsplan tar sikte på utvecklingen av Mörbylånga kommun fram till 2045. Översiktsplanens utvecklingsstrategier, riktlinjer och ställningstaganden för mark- och vattenanvändning ska bidra till att uppfylla Agenda 2030. Genom att låta Agenda 2030 vägleda översiktsplanen förverkligas den globala visionen på en lokal nivå. Agenda 2030 som styrmodell erbjuder en tvärspektoriell helhetssyn på kommunens verksamheter och dess bidrag till en hållbar utveckling. Hållbarhetsarbetet ska genomsyra hela den kommunala organisationen liksom den utveckling av Mörbylånga som beskrivs i denna översiktsplan. Det går därmed inte att säga att ett visst mål kan härledas till ett visst kapitel i översiktsplanen, utan allt är precis så integrerat och komplext som verkligheten är.

Länk till [Agenda 2030 i Mörbylånga kommun](#)

Miljömässig hållbarhet

Miljömässig hållbarhet handlar om att nyttja naturens resurser på ett sätt som långsiktigt bevarar fungerande ekosystem och dess ekosystemtjänster såsom biologisk mångfald, matproduktion, rekreation, rent vatten och klimatreglering.

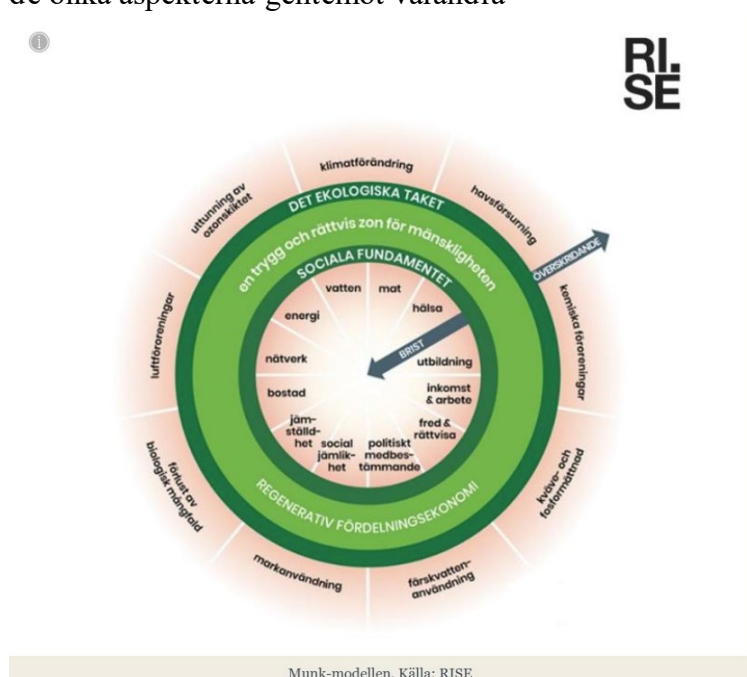
Social hållbarhet

Social hållbarhet innefattar en god livsmiljö och livskvalitet, oavsett socioekonomiska förutsättningar, funktionsförmåga, ålder, kön, identitet och bakgrund. Det är viktigt att värna om sociala värden såsom trygghet, tillit, delaktighet, integration och jämlikhet.

Ekonomisk hållbarhet

Ekonomisk hållbarhet handlar om att hushålla med resurser, både materiella och mänskliga. Ekonomisk hållbarhet ska med respekt för miljömässiga och sociala värden säkerställa att den planerade mark- och vattenanvändningen främjar ekonomisk tillväxt och ökad sysselsättning.

I Mörbylånga kommun används den så kallade Munk-modellen som vägleder hur vi värderar de olika aspekterna gentemot varandra



Länk till [Munk-modellen \(RISE\)](#)

Länk till [Miljö- och klimatstrategi 2023-2030 \(2023\)](#)

Barnkonventionen (konventionen om barns rättigheter)

Ur konventionens perspektiv är man barn upp till 18 års ålder. Syftet är att barns rättigheter ska uppmärksammas och respekteras i högre grad. Inom samhällsplaneringen finns sedan tidigare många olika metoder för hur barn och ungdomar kan bli delaktiga i beslut som berör deras fysiska närmiljö. Ju yngre barnen är desto mer konkreta behöver frågorna vara. Det kan exempelvis handla om skolgårdens och lekplatsens utrustning eller den väg de går till förskolan/skolan. Ungdomar kan göras delaktiga i planering som rör ett lite längre tidsperspektiv och ett större geografiskt perspektiv. Då handlar det mer om att fånga intresset, använda ett språk som blir begripligt och att kommunicera genom de digitala kanaler som ungdomar och unga vuxna använder sig av. I samband med översiktlig planering, som är både

långsiktig och övergripande abstrakt, har kommunen gjort en särskild inriktning mot ungdomar och unga vuxna medan yngre barn förväntas att företräddas av vuxna och då inte bara av sina föräldrar utan av i stort sett hela vuxenvärlden.

Ställningstagande: Kommunen har identifierat sina och samhällets långsiktiga och övergripande utmaningar i form av klimatanpassning, energiomställning för minskad klimatpåverkan och ökad robusthet, vattenförsörjning, kompetensförsörjning, den demografiska utmaningen med åldrande befolkning och lägre barnafödande och ökat behov av beredskap i en orolig omvärld. Samtliga har rumsliga dimensioner som är relevanta för översiktsplanen. Med ÖP 2045 som vägledande dokument strävar kommunen efter den långsiktigt hållbara och robusta samhällsutvecklingen som är extra viktig för barn, unga och kommande generationer. Eftersom ÖP 2045 är långsiktig och övergripande abstrakt är det viktigt att barnkonsekvensanalyser för små och mindre barn görs i det fall det är relevant i efterföljande planering och laggivning.

Länk till: [Barnkonventionen](#) (Regeringskansliets hemsida)

Länk till [Checklista för barnkonsekvensanalys](#)

Länk till [FN:s konvention om barnets rättigheter](#) (Barnombudsmannen 2019)



Gestaltad livsmiljö

Den fysiska livsmiljön rymmer många sakområden med olika mål och synsätt på vad som bör uppnås. Sedan propositionen ”Politik för gestaltad livsmiljö” presenterades i februari 2018 pågår ett nationellt arbete med att ta ett helhetsgrepp på samhällsbyggande utifrån aspekterna arkitektur, form, design, konst och kulturarv. Det nationellt politiska målet slår fast att dessa aspekter har en betydande påverkan på alla människor i deras vardag utifrån bland annat hälsa, välbefinnande och känslan av tillhörighet. Syftet är att bidra till ett hållbart, jämlikt och mindre segregerat samhälle med omsorgsfullt gestaltade livsmiljöer där alla ges goda förutsättningar att påverka utvecklingen av den.

Det nationella arbetet med gestaltad livsmiljö framhåller att det ska vara ett tillsammansarbete som inbegriper det mesta inom samhällsbyggandet, både stadsmiljöer, landsbygder och de

funktionella relationerna dem emellan. Ett aktivt arbete med gestaltad livsmiljö ska uppnås genom att;

- hållbarhet och kvalitet inte underställs kortsiktiga ekonomiska överväganden
- kunskap om arkitektur, form och design utvecklas och sprids
- det offentliga agerar förebildligt
- estetiska, konstnärliga och kulturhistoriska värden tas till vara och utvecklas
- miljöer gestaltas för att vara tillgängliga för alla
- samarbete och samverkan utvecklas, inom landet och internationellt.

Syftet är att genom helhetssyn och analytiskt tänkande skapa det goda livet som kan utspela sig i form av människors vardag, mellan byggnader och fysiska strukturer. Begreppet New European Bauhaus står för ett EU-initiativ som startats upp i samma syfte.

I kommunen finns många värdefulla kulturmiljöer där bebyggelse och strukturer vittnar om att människor bott här under lång tid. På samma sätt behöver nya bebyggelsemiljöer och strukturer också få tillkomma för att skapa långsiktigt kulturellt värde för kommande generationer. I kommunens Kulturstrategi 2016-2025 uttrycks kulturens betydelse för hållbar utveckling med jämställdhet och integration, bland annat genom näringsliv, besöksnäring och infrastruktur.

Ställningstagande: Mörbylånga kommun ska arbeta aktivt för att integrera tankarna om gestaltad livsmiljö i hela samhällsbyggnadsprocessen. En del i arbetet är den offentliga konstnärliga gestaltningen. Även unga och kommande generationer ska få möjlighet att fortsätta skapa bebyggelsemiljöer och strukturer som värderas högt och vårdas på lång sikt.

Länk till [Politik för gestaltad livsmiljö \(Boverket\)](#)

Länk till [Policy för offentlig konst i Mörbylånga \(2021- tillsvidare\)](#)

Länk till [Den byggda formens betydelse \(Boverket\)](#)

Socialt hållbar samhällsutveckling

Det finns många verktyg som syftar till att möjliggöra socialt hållbar samhällsutveckling varav ett antal passar att använda i en översiktsplan. På den övergripande nivån av fysisk planering handlar det bland annat om att fördela samhällets nyttor och störningar geografiskt och socioekonomiskt rättvist. Till nyttorna kan räknas regional och kommunal service som vård, omsorg och utbildning, barnomsorg och bibliotek men också idrottshallar, allmän kollektivtrafik, friluftsnatur mm. Till störningarna kan räknas industrier med buller, utsläpp och tung trafik, större vägar med buller och barriäreffekt, avfallshantering och liknande.

Boendesegregation

Segregation är varken bra för individen eller för samhället i stort. Den byggda miljön, var vi lever och bor, påverkar hur vi har det i livet och våra framtidsutsikter. Genom boendesegregation skapas lätt föreställningar om ”vi och dom” som påverkar den lokala sammanhållningen negativt.

Kommunen bör därför ha aktuell kunskap om hur olika delar av kommunen skiljer sig åt när det gäller upplåtelseformer för boende, utbildning, sysselsättning, och inkomst.

Viktiga kriterier för social hållbarhet

1. En sammanhållen livsmiljö

I en sammanhållen livsmiljö

- möts människor med olika social bakgrund i vardagslivet så att man får en inblick och förståelse för att livet ser olika ut för olika grupper. Både yngre och äldre, kvinnor och män men också olika hushållstyper och olika resursstarka grupper.
- finns det nära samband mellan boende, utbildning, arbete och fritidsaktiviteter.
- finns det tillit och ett förtroende för samhällets institutioner.
- samhällets olika funktioner och de offentliga tjänsterna som till exempel polis, arbetsförmedling och försäkringskassa, är synliga och bidrar till en ökad tillit
- är samverkan med civilsamhället utbredd och ömsesidigt.

2. Samspel och möten

Goda relationer till de allra närmaste och ett socialt nätverk är av stor betydelse för god hälsa och välbefinnande men forskning visar att även lite mer ”ytliga” kontakter har betydelse. Dessa kontakter ökar möjligheten till möten och aktiviteter utifrån gemensamma intressen och vilja att lösa gemensamma problem. Fysisk planering kan skapa förutsättningar som är mer eller mindre goda för kontakter av det här slaget.

3. Ett fungerande vardagsliv

Det omtalade ”livspusslet” måste gå ihop. I planeringen av den fysiska miljön behöver vi därför tänka på de behov ett praktiskt vardagsliv ställer – ta sig till och från arbete och skola, lämna och hämta barn på förskola, handla mat, umgås med vänner, ta del av fritids- och kulturaktiviteter av olika slag. Geografisk närhet är därför önskvärd.

4. Identitet och upplevelse

Identitet hänger samman med igenkännande och handlar mer om det speciella än det generella. Känslan av tillhörighet till ett område hänger samman med områdets speciella karaktär. Utformningen av ett bostadsområde kan till exempel bidra till identitet i området som de boende kan vara stolta över.

5. Hälsa och gröna livsmiljöer

I en miljö med parker och trädgårdar integrerade i bebyggelsen har invånarna naturliga mötesplatser utomhus. Grönytorna inom en ort bidrar till ökad livskvalité och har positiv inverkan på hälsan. Möjligheten till rekreation i naturområden som finns runt hörnet kan också öka lusten till att vara utomhus, möjligheten att få frisk luft och även fysisk aktivitet i form av promenader och spontanidrott skapar möjlighet till bättre hälsa och större motståndskraft mot sjukdomar.

6. Trygghet och öppenhet

Trygghet är ett grundläggande mänskligt behov och det är en demokratisk rättighet att kunna vistas i den offentliga miljön utan rädsla för att bli utsatt för brott eller hotfulla situationer. I en trygg miljö har hänsyn tagits till utformningen av offentliga rum och människors närmiljöer såsom exempelvis gång- och cykelvägar, parkeringsytor, vägen till den lokala

mataffären eller busshållplatsen. Begreppet innefattar även känslan av att snabbt få hjälp om en olycka inträffar.

Enligt Boverkets definition är trygghet ”den känsla som utlöses när individen tolkar en fysisk miljö utformning och användning genom att sinnesintryck kombineras med såväl egna erfarenheter, som med andra individers eller mediers beskrivningar av risken för att utsättas för brott eller hotfulla situationer”.

Ställningstaganden: Den fysiska planeringen kan inte ensam skapa ett hållbart och inkluderande samhälle men kan bidra till att dämpa bostadssegregationens konsekvenser, främja möten mellan människor, skapa förutsättningar för att ta hand om sin hälsa och ge individen inflytande över samhällsutvecklingen. Som grund för detta krävs aktuell och relevant kunskap om förutsättningarna och att det kommer in tidigt i samhällsbyggnadsprocessen.

Riktlinje:

- Kunskapen om strukturella skillnader i förutsättningar mellan kommunens olika delar och mellan olika grupper ska vara väl kända och tas hänsyn till tidigt i samhällsbyggnadsprocessen

Länk till [Social hållbarhet i fysisk planering](#), del 1 vägledning (Länsstyrelsen, odaterad)

Länk till [Social hållbarhet i fysisk planering](#), del 2 checklista (Länsstyrelsen, odaterad)

Länk till [Natur-, fritid- och idrottsstrategi 2023-2030](#)

Långsiktigt hållbar service och handel

Mörbylånga kommun arbetar för en långsiktigt hållbar service och handel. En förutsättning för att handeln ska leva i Mörbylånga kommun är att den fysiska handeln integrerar e-handel och generellt medverkar till en utveckling av den lokala e-handeln. Exempel på detta är väl lokaliserade uthämningsställen, som i möjligaste mån ska kunna nås utan krav på egen bil. Dessa strukturer skapas i samverkan med handelns intressenter.

Mörbylånga kommun samverkar tillsammans med privata aktörer för att upprätthålla och utveckla den kommersiella varuförsörjningen och servicen på landsbygden genom nationella stödformer för investeringar i landsbygdsföretag och olika processtöd för landsbygdsutveckling.

Ställningstaganden: Handel inom kommunen ska komplettera varandra och samspela med den handel som finns i närliggande kommuner, så att helheten blir konkurrenskraftig. Dagligvaruhandel lokaliseras i första hand till orternas centrumbildningar eller väl valda noder som är möjliga att nå utan krav på egen bil. Mindre service- eller områdesbutiker för dagligvaruhandel kan etableras i anslutning till bostadsområden, besöksmål eller trafikservice. För dagligvaror prioriteras tillgänglighet för boende och besökare.

Länk till: [Regionalt serviceprogram för Kalmar län 2026-2030](#) (remissversion)

Uthålligt näringsliv och besöksnäring

Inom kommunen finns ett differentierat näringsliv som också kompletteras av det i angränsande kommuner. Liksom mycket annat inom kommunen påverkas förutsättningarna i hög grad av stora variationer i befolkning och besökare under ferieperioder och i samband med olika evenemang.

Region Kalmar län har låtit utreda inom vilka områden regionen har störst potential för förnyelse och tillväxt. Det är ett arbetssätt i tre steg som pågår april 2024-mars 2029.

Ställningstagande: Kommunen ska ha en planberedskap som tillhandahåller byggklara tomter dels för verksamheter utan omgivningspåverkan (som är kompatibla med bostadsbebyggelse) och dels för tomter som medger verksamheter som kan förväntas generera störningar i form av exempelvis omfattande trafik och tunga transporter, buller och/eller utsläpp som regleras av annan lagstiftning och som prövas i olika tillståndprocesser.

Riktlinje:

- Planberedskapen ska möjliggöra olika verksamhetstomter som motsvarar en beräknad efterfrågan i enlighet med kommunens övergripande mål och Näringslivsstrategi.
- Ett ökat strategiskt markinnehav ska möjliggöra etableringar
- Byggklara tomter för verksamheter ska finnas
- I möjligaste mån ska redan ianspråktagna områden användas och vid behov saneras.

Länk till [Näringslivsstrategi för Mörbylånga kommun 2022-2030](#)

Länk till: [Om smart specialisering \(Region Kalmar läns hemsida\)](#)

Skadelindringshierarkin

Genomförandet av planer leder ofta till olika former av påverkan, både negativ och positiv.

Det finns metoder och verktyg för att minimera negativ påverkan. Ett exempel är skadelindringshierarkin vilket innebär att negativ påverkan i första hand ska undvikas och att alternativa lokaliseringar ska utredas. I andra hand ska skyddsåtgärder genomföras.

Kompensationsåtgärder på annan plats ska ske först efter att de andra alternativen undersökts

Ställningstagande: I planering och genomförande av planer tillämpas skadelindringshierarkin.

De stora säsongsvariationerna

Öland är präglad av en starkt ökad befolkning, näringsliv, besökare och trafik under ferieperioder och under större lokala evenemang. Det är en särskild utmaning för samhällsplanering och förvaltning av kommunal service. Det är därmed relevant att resonera om vilken nyttjandegrad/belastning som ska vara den dimensionerande för trafikinfrastruktur, vatten- och spillvattensystem och annan kommunal service såsom avfallshantering, äldreomsorg med mera. Även resandeunderlaget för Region Kalmar läns allmänna kollektivtrafik påverkas av säsongsvariationer.

Att belastningen på olika kommunala verksamheter varierar över året kan hanteras genom mångårig erfarenhet, men de stora säsongsvariationerna blir också viktiga i samband med

insamling av statistik, där siffror och uppgifter ofta slås ut över helår. Det får till följd att Mörbylånga kommun i det regionala, storregionala och nationella perspektivet ses som lågaktivt med avseende på resandeströmmar, arbetsställen, besökare med mera. Mer om detta beskrivs i kapitlet Mörbylånga i ett större geografiskt perspektiv.

Ställningstaganden: De styrdokument som tas fram ska baseras på aktuell kunskap och statistik som i relevanta fall speglar säsongsvariationer.

Riktlinjer:

Dimensionerande mängder, flöden och tidsperioder ska fastställas för;

- Trafikflöden (personbilar, husbilar, godstransporter)
- Allmän kollektivtrafik
- Vatten (dricksvatten, bevattning, pooler mm)
- Spillvatten
- Avfall
- Räddningstjänst (befolkning, verksamheter/arbetsställen, evenemangsbesökare, utryckningstider, farligt gods)
- IT-infrastruktur

Länk till: Ett exempel på kommuner med stora säsongsvariationer är [Kåseberga i Ystads kommun](#).

Mörbylånga i ett större geografiskt perspektiv

Mörbylånga kommun är en viktig del i det större sammanhanget. De funktionella sambanden över kommungräns är betydelsefulla vid pendling till jobb och utbildning, upplevelser, varu- och livsmedelsförsörjning och för besöksnäringen. Ett flertal planeringsaspekter behöver därför ses i ett regionalt eller storregionalt perspektiv. Exempel på detta är kommunikationer, hanteringskedjan för livsmedelsproduktion, energiförsörjning, elnätskapacitet, drivmedel, hälso- och sjukvård, utbildning, bostadsförsörjning, vattenförsörjning, materialförsörjning för att bara nämna några. Sedan länge har Mörbylånga kommun flera samarbeten och samverkan med Borgholms kommun, exempelvis i frågor om vatten och spillvatten medan Räddningstjänsten är en samverkansfunktion över flera kommuner.

Exempel på samverkan är nätverksstrukturen för sakfrågor inom Region Kalmar län och Länsstyrelsen i Kalmar som inbegriper samtliga angränsande kommuner (även tvärs över sundet) och berörda myndigheter, exempelvis Trafikverket. Detta viktiga gränsöverskridande arbete behandlar bland annat trafikinfrastrukturen där Ölandsbron är en viktig komponent. I frågor som gäller alternativa förbindelser i händelse av längre avbrott på bron är även Torsås kommun en viktig samverkanspart. I norra delen av kommunen delas vattendragens avrinningsområden med Borgholms kommun.

Ställningstaganden: Mörbylånga kommun framhåller värdet i de sedan tidigare upparbetade nätverken för samverkan med Länsstyrelsen, berörda myndigheter och närliggande kommuner där det även finns omfattande resandeströmmar, gemensam infrastruktur och stort utbyte. Frågor om beredskap inför kris, krig och andra störda förhållanden ska ingå. Frågor gällande dagvatten, infiltration och risker med skyfall

hanteras med hänsyn till avrinningsområden och i förekommande fall tillsammans med Borgholms kommun.

Länk till [Kalmar kommuns översiktsplan \(hemsida\)](#)

Länk till [Borgholm kommuns översiktsplan \(hemsida\)](#)

Regionala utvecklingsstrategin (inklusive strukturbild)

Region Kalmar län har ansvaret för regional utveckling där det övergripande styrdokumentet är den regionala utvecklingsstrategin (RUS). Det är den version som togs fram 2020 och som ska stäcka sig fram till 2030 som präglar arbetet med ÖP 2045, men det pågår arbete för nästa version av RUS. En remissversion ”Regional utvecklingsstrategi för Kalmar län med utblick 2040” har varit tillgänglig för synpunkter under hösten 2025. I remissversionen av RUS ingår en strukturbild som visar de kärnor, noder och stråk som Region Kalmar län vill fokusera på för nationell konkurrenskraft och för sitt arbete med allmän kollektivtrafik och hälso- och sjukvård. I remissversionen anges att Degerhamn bör ses som regional strategisk nod. Vad detta betyder i det kommunala perspektivet och på vilket sätt översiktsplanen kan stödja denna ambition hanteras på flera olika ställen i ÖP 2045.

Ställningstaganden: Kommunen ska även i fortsättningen aktivt delta och ge inspel i arbetet med både Regional utvecklingsstrategi och Strukturbild. I det gemensamma arbetet framhåller Mörbylånga kommun att det är viktigt att reflektera över vad som händer med de områden som hamnar utanför de prioriterade noderna och starka stråken som identifieras i det regionala perspektivet. I den större geografiska skalan blir det också viktigt att ta hänsyn till de stora säsongsvariationerna i befolkning, näringsliv, besökare och trafik och resonera kring vad det gör med den statistik som läggs till grund för de regionala ställningstagandena.

Länk till [Regional utvecklingsstrategi 2030](#)

Länk till [Regional utvecklingsstrategi med utblick 2040 \(remissversion\)](#)

Länk till [Strukturbild för Kalmar län](#)

Länk till [Ortsstruktur och funktionella samband i södra Sverige](#)

Kustsamverkan

Kustzonerna är särskilt sårbara för klimatförändringarnas konsekvenser i form av översvämningar, erosion, saltvatteninträngning i dricksvattnet och torka. Länsstyrelsen har identifierat behovet av samverkan i frågan och tagit initiativ till en samverkansgrupp.

Ställningstaganden: Kommunen ska fortsatt delta aktivt i regionala samverkansgruppen i syfte att dela relevant kunskap men också att göra Mörbylånga kommuns förutsättningar och långsiktiga ambitioner synliga i den regionala helhetsbilden.

Minskad risk och sårbarhet

Mörbylånga kommun arbetar brett för att minska risker och sårbarhet bland annat genom de verktyg som är kopplade till samhällsbyggnadsprocessen.

Kunskap och samverkan för beredskap

Upparbetade samverkanskanaler, både inom kommunen som organisation och med Region Kalmar län, Länsstyrelsen i Kalmar och grannkommuner är viktiga verktyg för att minska risker och sårbarhet.

Ett annat viktigt verktyg är kommunens Risk- och sårbarhetsanalys (RSA) som ligger till grund för arbetet med denna översiktsplan. Vissa delar av RSA:n och de tillhörande kunskapsunderlagen är säkerhetsklassade och utgör därmed inte en del av översiktsplanens öppna underlag.

Ställningstaganden: Kommunens organisation ska arbeta för en robust, effektiv och ändamålsenlig samhällsbyggnadsprocess där risker och åtgärder för att minska sårbarhet är väl kända. Kommunen ska arbeta kontinuerligt och återkommande med att identifiera samhällsviktig verksamhet, göra kontinuitetsplanering och prioritering för att vara så robust och motståndskraftig som möjligt i händelse av olika störningar på samhället.

Aktuell och ändamålsenlig digital översiktsplan

En användarvänlig, aktuell och ändamålsenlig översiktsplan som tagits fram i den demokratiska processen som anges i Plan- och bygglagen (PBL) möjliggör en mer effektiv och rättssäker samhällsbyggnadsprocess där efterföljande beslut i planering och prövningar i samband med lov och tillstånd ses som sakligt underbyggda och därmed mer legitima.

Ställningstaganden: I syftet att ha en aktuell översiktsplan som fyller sin funktion som strategiskt långsiktigt dokument arbetar kommunen för att skapa en organisation där den översiktliga planeringen ska kunna ske kontinuerligt. En viktig strategi i detta arbete är att ha uppdaterat kunskapsunderlag och aktuella styrdokument. När det är möjligt kan dessa kopplas till digitala kartor, så kallade GIS-system (Geografiska Informationssystem).

Minskad klimatpåverkan

Behovet av att minska klimatpåverkan framhålls allt tydligare i mål som formuleras globalt, internationellt, nationellt, regionalt och lokalt utifrån signaler från näringsliv, organisationer och medborgare. Mörbylånga kommun arbetar långsiktigt och på flera sätt. Kommunens åtgärder för att minska klimatpåverkan tas därför upp under flera av kapitlen i översiktsplanen.

Ställningstaganden: Strävan efter att minska klimatpåverkan genomsyrar hela kommunens arbete. Kommunen använder samhällsplaneringens olika verktyg för att det ska vara möjligt för medborgare, näringsliv och besökare att välja de alternativ som i ett helhetsperspektiv bedöms ha en så låg klimatpåverkan som möjligt.

Länk till [Miljö- och klimatstrategi 2023-2030 \(2023\)](#)

Länk till [Klimat- och energistrategi för Kalmar län 2025- 2030 \(Länsstyrelsen\)](#)

Beredskap för konsekvenser av förändrat klimat

Konsekvenser av ett förändrat klimat påverkar hela samhället. Det kan redan ses i form av ökad översvämningsrisk till följd av skyfall och/eller havsytans höjning som i sin tur kan leda till ökad rörlighet för markföroreningar och saltvatteninträngning i grundvattnet. Torka kan

leda till ökat uttag av grundvatten som i sin tur kan medföra vattenbrist och ökad risk för saltvatteninträngning. Förändrade grundvattennivåer till följd av havsytans höjning, förändrad flora och fauna och värmeböljor är andra relevanta risker att ta hänsyn till. Det är också relevant att analysera de positiva konsekvenserna som ett förändrat klimat kan föra med sig. Mer om detta återfinns på flera ställen i översiktsplanen, bland annat i kapitlet Värden och hänsyn/Miljö, hälsa och säkerhet/Klimatanpassning.

Ställningstagande: Befintlig bebyggelse och infrastruktur och planering för ny ska bedömas utifrån klimatförändringarnas konsekvenser där risker och kostnader i händelse av skada sätts i relation till kostnader för skyddsåtgärder på lång sikt. Bedömningsgrunder ska uppdateras varje mandatperiod.

Riktlinjer:

- Bedömningar och simuleringar ska baseras på aktuellt kunskapsunderlag och med hänsyn till förändrat klimat.
- Räddningstjänstens framkomlighet ska ingå i bedömningarna.
- Även positiva konsekvenser ska analyseras.

Länk till [Regional handlingsplan för klimatanpassning 2020-2024](#)

Länk till forskningsprojekt [CAZULU Visualisering av multipla naturhändelser](#)

Elnätskapacitet och elförsörjning

Till följd av samhällets pågående elektrifiering, behovet av förnybar energi, lokal elproduktion och ökad beredskap är elnätets kapacitet en viktig faktor i samhällsplaneringen.

Ställningstaganden: Kommunen har i sin Miljö- och klimatstrategi 2023-2030 identifierat riskerna med elförsörjningen i sin nuvarande form och uttrycker målen att vara självförsörjande på förnybar el och att vara fossilbränslefri till 2030. I denna målsättning är elnätets kapacitet, lokal energiproduktion och olika åtgärder för att lagra energi avgörande faktorer. Även risken för periodvis effektbrist ska uppmärksammas.

Förbindelser med fastlandet

Många resor och transporter sker till och från fastlandet via Ölandsbron. Planeringen inför att Ölandsbron uppnår sin tekniska livslängd blir härmed särskilt viktig. Kompletterande ledningar för vatten- och el finns på botten av Kalmarsund. Eventuella avbrott i dessa förbindelser analyseras inom ramen för kommunens risk- och sårbarhetsanalys och där finns även handlingsplaner för hur sådana situationer kan hanteras.

Samhället är i mycket hög grad beroende av våta drivmedel där produktion och transport är sårbara funktioner. Detta är inte minst viktigt för jordbruket och flera näringars förmåga till livsmedelsproduktion. Mer om detta återfinns under kapitel Mål och strategier/Teknisk infrastruktur och kapitel Värden och hänsyn/Råvarutillgångar och samhällsviktiga funktioner.

Ställningstaganden: Behovet av arbetsytor vid kommande restaurering av den befintliga bron eller lämplig lokalisering av en ny bro kräver samarbete över

kommungränser och med Trafikverket, Länsstyrelsen och Region Kalmar län. Åtgärder som behövs för en händelse av så kallad ”ö-drift”, det vill säga att sambanden till fastlandet bryts, ska beaktas tidigt i samhällsplaneringen. I en extremhändelse eller annan bristsituation, där våta drivmedel inte kan tillföras i tillräcklig mängd kan lokalproducerad sol- och vindel som kombineras med lagringsmedia, exempelvis i form av elektrobränslen, bli viktiga delar i drivmedelsförsörjningen.

Materialförsörjning och återanvändning/återvinning

Grus- och bergkross är exempel på resurser som behöver brukas sparsamt och hanteringen behöver ses i ett storregionalt perspektiv. Brukandet av grus- och bergtäkter kan även påverka tillgången på dricksvatten, vilket är en prioriterad resurs för Mörbylånga kommun (Se mer nedan). Återanvändning och återvinning av olika typer av material/avfall ligger i linje med ambitionen att i möjligaste mån minska samhällets resursförbrukning. Mer om detta finns i kapitel Värden och hänsyn/Råvarutillgångar och samhällsviktig verksamhet/Riksintressen/Värdefulla ämnen och material respektive Avfallshantering.

Länk till [Avfallstrappan/avfallshierarkin](#) (Naturvårdsverket)

Dricksvattenförsörjning

Mörbylånga kommun arbetar på flera sätt för att säkra dricksvattenförsörjningen och minska riskerna för brist och förorening av både grund- och ytvatten. Miljökvalitetsnormerna för vatten utgör verktyg för bedömning. Mer om detta finns i kapitel Värden och hänsyn/Råvarutillgångar och samhällsviktiga funktioner/Dricksvattenförsörjning och skydd för vatten (inklusive miljökvalitetsnormer, MKN).

Ställningstaganden: Kunskapsunderlag och styrdokument om bland annat dagvattenhantering, förorenade områden, vattenskyddsområden med föreskrifter och reservvattentäkter ska vara aktuellt och tas hänsyn till tidigt i samhällsbyggnadsprocessen.

Bibehållen förmåga till livsmedelsproduktion

Hela Öland och särskilt den del som inbegriper Mörbylånga kommun hyser flera näringar och företag för livsmedelsproduktion. Vissa av dem har nationell betydelse. Kommunen arbetar för att möjliggöra för generationsskifte, alternativa och kompletterande verksamheter inom lantbruket. Kommunen har en hög grad av livsmedelsproduktion, men en begränsad livsmedelsförädling. Mer om detta finns inom kapitlet Värden och hänsyn/Areella näringar.

Bevarande av jordbruksmark

Det blir alltmer viktigt att värna förmågan att producera livsmedel. Till följd av klimatförändringar och ökat behov av beredskap i livsmedelsproduktionen bör frågan ses inte bara i ett lokalt och regionalt perspektiv utan även i ett nationellt perspektiv. Samtidigt finns orter inom Mörbylånga kommun där behovet av exploatering för bebyggelse och infrastruktur inte går att möjliggöra på annan mark än jordbruksmark. Kommunen strävar efter att markanspråk på jordbruksmark ska ske med aktuell kunskap och först efter att det inom efterföljande planering och lovgivning skett en värdering av olika alternativ. Översiktsplanen beskriver en modell för detta. Att sakligt motivera exploatering på jordbruksmark blir särskilt

relevant om exploateringen behöver ske i händelse av *planerad reträtt*, det vill säga att befintlig bebyggelse, infrastruktur eller naturområden behöver flyttas i säkerhet från stigande havsyta. Mer om detta återfinns i kapitel Mål och strategier/ Resurser/Exploatering på jordbruks- och skogsmark och i kapitel Värden och hänsyn/Areella näringar.

Social oro

Sociala risker är inget nytt fenomen. Människors tillit och framtidstro påverkas av olika livsvillkor i samhället, men också av impulser och information eller desinformation från andra länder och fientliga organisationer. Social oro speglar pågående samhällsförändringar och risken anses ha ökat under senare tid. Det är en komplex fråga som inte på något enkelt sätt låter sig beskrivas och analyseras. Goda livsvillkor bedöms minska risken för social oro och öka möjligheten till jämlik hälsa.

Mörbylånga kommun arbetar aktivt för en låg grad av boendesegregation och sociala orättvisor och därigenom minska risken för social oro. Översiktsplanen kan, genom att beskriva möjliga verktyg, i viss mån påverka de fysiska förutsättningarna som kan tillämpas i efterföljande planering och lovgivning. Kommunen uttrycker, genom den fysiska samhällsplaneringen, den bärande idén om rättvis geografisk fördelning av samhällets nyttor såväl som dess störningar. Exempel på verktyg är att möjliggöra social kontroll genom överblick och dygnet-runt rörelser, spontanmöten i vardagen, många alternativa rörelsemönster och genom att planera för trygghetsskapande verksamheter (exempelvis räddningstjänst) väl synliga. Detta kan tas hänsyn till i planeringen av ny bebyggelse medan det i befintlig bebyggelse ofta handlar om de positiva signaler som ges genom kontinuerligt underhåll och investeringsvilja. Mörbylånga kommun uppmärksammar särskilt boendesegregation, trångboddhet, arbetslöshet och låg utbildningsnivå som påverkansfaktorer. Flera av kapitlen i översiktsplanen berör kommunens hantering av dessa faktorer. Se mer om detta även i kapitlet Mål och strategier/Strategier för långsiktigt hållbar samhällsutveckling/Hållbar samhällsutveckling/Social hållbarhet.

Civil beredskap och skydd av civila

I det allvarliga säkerhetspolitiska läge som råder påkallar Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) i samarbete med Länsstyrelserna återigen behovet av civil beredskap och civilt skydd. Arbetet har många dimensioner och inbegriper i stort sett hela samhället.

Flera av försvarets fysiska anläggningar har länge legat i malpåse, men ansvariga myndigheter bedömer att de kan behöva komma till användning igen. Myndigheterna arbetar också för att utveckla kunskapen om beredskap och skydd i samhällsplaneringen. En fråga som brukar uppkomma är den om skyddsrum, men skyddet av civila är bredare än så. I resonemanget tas även upp förmågan till inrymning, utrymning, bedömning om samhällsviktiga verksamheter, prioritering, kontinuitetsplanering och individens egen förmåga att klara sig själv under en viss tid i händelse av allvarlig störning av de normala samhällsfunktionerna.

Även *Trygghetspunkter* kan bli viktiga, det vill säga "Särskilda samlingsplatser med funktioner som kommuner kan etablera för att ge stöd till människor vid krissituationer och samhällsstörningar som till exempel naturkatastrofer, höjd beredskap och ytterst krig". Då skulle även en standard kunna anges för framtida trygghetspunkter i kommunen. Dvs vad de ska användas till och hur de ska vara utrustade.

Kommunens skyldighet att bevaka totalförsvarets intressen innebär bland annat att ta hänsyn till befolkningsskyddet i planläggning och bygglovgivning enligt kap 2 § 6 i Plan- och bygglagen (PBL 2010:900). Mer om detta återfinns tidigare i detta kapitel och i kapitlet Värden och hänsyn/Råvarutillgångar och samhällsviktiga funktioner/Civil beredskap

Ställningstagande: Behov och förutsättningar för Trygghetspunkter och för samhällsviktig verksamhet ska vara väl känd och tas hänsyn till tidigt i samhällsbyggnadsprocessen. Detta arbete ska samordnas med Region Kalmar län och deras arbete med exempelvis vårdcentraler och ambulansstationer.

Länk till: [Inbyggd säkerhet - Skydd av offentliga miljöer \(Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps hemsida\)](#)

Beredskapszon och planeringszon för Oskarshamns kärnkraftverk

Beredskapszonen för Oskarshamns kärnkraftverk sträcker sig cirka 25 kilometer från verket. Ingen del av Mörbylånga kommun tillhör beredskapszonen. Utöver beredskapszonen finns också en planeringszon som sträcker sig cirka 100 kilometer från kärnkraftverket och berör de norra delarna av kommunen. Inom planeringszonen ska allmänheten kunna utrymmas baserat på strålningsmätningar. Inom planeringszonen föreslås även att allmänheten i händelse av en incident ska stanna inomhus och planering för begränsad extrautdelning av jodtabletter.

Länk till [Beredskaps- och planeringszoner för kärnkraftverk \(Strålsäkerhetsmyndigheten\)](#)

Länk till [Länsstyrelsens information om kärnenergi-beredskap](#)

Kommunens syn på nuvarande system med lagstadgade och andra skyddsintressen Ett flertal faktorer i omvärlden skapar en oförutsägbar framtid för våra barn, unga och kommande generationer. Det betyder att även den kommunala fysiska samhällsplaneringen reglera och vägleda i utmaningar som i högre grad än tidigare kräver både nytänkande och ökat ansvarstagande i ett långsiktigt helhetsperspektiv. Kommunen förespråkar därför att riksintressesystemet tillsammans med andra regleringar ses över och genomgår ett förnyat och aktuellt ställningstagande utifrån det nya helhetsperspektivet.

Hur kommunen resonerar om detta beskrivs i kapitel Värden och hänsyn/Kommunens syn på riksintressen och områdesskydd.

Länk till [Förstudie om nationell fysisk planering](#)

Strukturer och samband

På plankartans skalnivå Utvecklingsinriktning målas strukturerna och de regionala sambanden för den långsiktigt rumsliga utvecklingen ”med bred pensel”. Underlag för resonemang om strukturerna är bland annat det kunskapsunderlag som tagits fram av Regionsamverkan Sydsverige (RSS) inom ramen för projektet *Ortsstrukturer och funktionella samband i södra Sverige 2022-2024*. En särskild utmaning för Mörbylånga kommun är den stora variationen i befolkning, näringsliv och besökare under ferierperioder, som också beskrivs ovan.

Länk: [Ortsstrukturer och funktionella samband i södra Sverige](#)

Länk [Systemanalys för Sydsverige](#)

Bebyggelsestruktur

Enligt kommunens övergripande målbild ska alla delar av kommunen kunna utvecklas.

Bostadsförsörjning är ett kommunalt ansvar enligt Plan- och bygglagen.

Tillgängligheten till Kalmars utbud av boende, arbete, utbildning, service och upplevelser gör att nordvästra delen av Mörbylånga kommun upplever störst bebyggelsestryck. Detta visas också i olika regionala undersökningar och arbetet med regional strukturbild.

Ställningstagande: Kommunens orter ska i möjligaste mån växa inifrån och ut, genom förtätning och omvandling av redan ianspråktagen mark för att vara sparsamma med tidigare oexploaterad mark. Privata initiativ till äldreboende bör uppmuntras så att äldres villor kan komma ut på marknaden och skapa flyttkedjor.

Bebyggelse i Mörbylånga kommun som helhet bör växa genom stråk och i noder för att på ett effektivt och ändamålsenligt sätt nyttja befintlig infrastruktur för vatten-, spillvatten, trafik och mobilitet med mera. Tillgängliga och trygga naturområden, lokaler och anläggningar för idrott och rörelse ska fördelas geografiskt och socioekonomiskt rättvist. Verksamhetsområden som riskerar att störa omgivningen behöver lokaliseras till särskilda zoner men tillgängligt för personal, godstransporter och kunder.

Kommunen ska ha en positiv grundinställning till boende och verksamheter på landsbygden och i de mindre orterna. Behovet av bostäder som möjliggör generationsväxling och lokaler för alternativa och kompletterande verksamheter ska särskilt tas hänsyn till. Bedömningen om lämplighet sker utifrån platsens förutsättningar.

Kommunen ska ha en strategi för att skydda eller flytta befintlig bebyggelse och infrastruktur som ligger inom riskzon för havsytans höjning, ökad kusterosion eller andra effekter av ett förändrat klimat som påverkar markens lämplighet för bebyggelse.

Riktlinjer:

- I möjligaste mån ska redan ianspråktagen mark utvecklas/återanvändas.
- Bebyggelseutveckling ska i huvudsak ske i befintliga orter och i anslutning till befintlig bebyggelse.
- Redan planlagd mark ska användas i första hand.
- Viss exploatering kan komma att behöva ske på tidigare oexploaterad mark. I sådana fall ska det ske efter noggrann och kunskapsbaserad bedömning av alternativ och konsekvenser. Modell för bedömning återfinns under kapitel Mål och strategier/Resurser/Exploatering på jordbruks- och skogsmark.
- Hänsyn ska tas till klimatförändringarnas konsekvenser.
- Planberedskapen ska erbjuda ett tillräckligt utbud av byggklara tomter i attraktiva lägen för boende, verksamheter och tillhörande infrastruktur som motsvarar en beräknad efterfrågan i enlighet med kommunens övergripande mål och strategier.

- Efterfrågan på byggklar verksamhetsmark ska mätas och prognosticeras långsiktigt minst en gång varje år.
- Förtätning och utbyggnad av orter ska anta ett socialt hållbart perspektiv. Vid planering och lovgivning ska blandad bebyggelse främjas och barriärer av såväl fysisk som social karaktär ska undvikas.
- Vid ny bebyggelse ska behovet av skyddszoner mot jordbruksmark, som även är ett skydd för lantbrukarens möjlighet att utöva sin verksamhet, tas hänsyn till tidigt i samhällsbyggnadsprocessen.
- Kommunens egna initiativ för bebyggelseutveckling prioriteras utifrån aktuell kunskap om de funktionella samband som är viktiga för människors vardag. Till dessa räknas möjligheten att nå service, arbete, skola och fritidsaktiviteter utan krav på egen bil.

Djurhållning och bebyggelse

I samband med etablering av nya bostäder på landsbygderna, när tätorter expanderar ut mot landsbygder eller då djurhållning blir nya inslag i befintlig bebyggelse, är det inte ovanligt att intressekonflikter uppkommer mellan djurhållning och boende. Det kan handla om olägenheter som uppkommer av lukt från djurhållning men också allergener från till exempel hästar eller buller och damm när marken brukas. Platsspecifika förutsättningar såsom topografi, vindriktning och avstånd har betydelse för att bedöma lämplig markanvändning.

Ställningstagande: Stora delar av Mörbylånga kommun präglas av aktivt lantbruk och djurhållning. Dessa verksamheter ska ses som naturliga inslag och ska kunna fortgå.

Riktlinjer:

- Planering av ny bostadsbebyggelse ska ta hänsyn till befintlig djurstallar och nya djurstallar eller utökade djurbesättningar ska ta hänsyn till befintlig bebyggelse.
- Lämpliga skyddsavstånd bedöms utifrån platsens förutsättningar.

Länk till [Vägledning för planering för och invid djurhållning](#) (Boverket)

Hållbar landsbygdsutveckling

I Mörbylånga kommuns perspektiv är det viktigt att sätta frågan om boende, verksamheter och service på landsbygden i sitt sammanhang. Hur väl fungerar platsen för människors vardag, finns attraktiva bostäder, vilka andra funktioner finns, hur man kan ta sig till butiken eller om det finns förutsättningar för digitala tjänster påverkar hur den kommersiella servicen kan utvecklas. Att se över vilka kopplingar som finns mellan kommersiell och offentlig service, och mot samhällsplanering, trafikförsörjning, teknisk infrastruktur, digital infrastruktur, de areella näringarnas förutsättningar och annan näringslivsutveckling är viktigt. Se även mer om detta i flera olika kapitel.

Ställningstagande: Frågan om landsbygdsutveckling ska ses i ett helhetsperspektiv där målet är en väl fungerande vardag i livets alla skeden. Privata initiativ till äldreboende bör uppmuntras så att äldres villor kan komma ut på marknaden och skapa flyttkedjor. Lämplighet avgörs av platsens förutsättningar.

Riktlinjer:

- Ny bebyggelse ska främst lokaliseras i anslutning till redan befintlig bebyggelse.
- Ny bebyggelse ska möjliggöras för generationsskifte och alternativa eller kompletterande verksamheter. Lämpligheten bedöms utifrån förutsättningar på den aktuella platsen.

Länk till [Tillväxtverkets metodstöd för Regionala Serviceprogram 2022-2030](#)

Länk till [Regionalt serviceprogram för landsbygden i Kalmar län 2020-2024](#)

Transporter och mobilitet (rörlighet)

Här beskrivs kommunens ambition för olika typer av transporter och möjligheten att förflytta sig (även kallat mobilitet) och för den infrastruktur som behövs för detta.

Gator och vägar

Gång-, cykel- och allmän kollektivtrafik är viktiga komponenter för hållbar mobilitet. Kommunen kan underlätta för gång- och cykel genom att åtgärda otrygga punkter, komplettera bristfälliga och saknade länkar så att gång- och cykelsystemet knyts samman i ett gent och tryggt system. Lådcyklar och ecyklar är numera naturliga inslag i det moderna cyklandet. Region Kalmar län ansvarar för den allmänna kollektivtrafiken och kommunen uttrycker sin syn på behov och ger underlag till deras planering.

Ölandsbron och de större vägarna inom kommunen ligger inom Trafikverkets ansvarsområde. Kommunen och Trafikverket samarbetar på regional nivå för att identifiera nödvändiga åtgärder och få största möjliga nytta av de medel som avsätts i den nationella planen för trafikinfrastruktur.

I framtiden kommer troligtvis bilens miljöpåverkan att minska genom teknisk utveckling men dess behov av utrymme kommer att kvarstå och behöver samspela med den övriga utvecklingen. Den stora skillnaden i befolkning och besökare i samband med ferieperioder och olika evenemang påverkar förutsättningarna för mobiliteten i hög grad.

Ställningstagande: Fler personer ska kunna nå sina målpunkter med hållbara färdssätt som bidrar till att miljö- och klimatpåverkan minskas. Kommunen ska fortsatt aktivt delta i Region Kalmar läns arbete med kollektivtrafikförsörjning. Kommunen ska fortsatt samarbeta med Trafikverket och delta aktivt i de regionala nätverk som identifierar och prioriterar behov av trafikinfrastruktur som sedan förs vidare till arbetet med den nationella planen för trafikinfrastruktur. I den mellankommunala samverkan är behovet av en funktionell bytespunkt för kollektivtrafik vid Brofästet särskilt viktigt.

Riktlinjer:

- Möjligheten till gång-, cykel- och allmän kollektivtrafik ska tas hänsyn till tidigt i samhällsbyggnadsprocessen.
- En tät och sammanhållen blandad bebyggelse möjliggör för fler att välja hållbara trafikslag som gång och cykel.

- En tät och sammanhållen blandad bebyggelse och bebyggelse i stråk stärker möjligheten till attraktiv allmän kollektivtrafik.
- Saknade delsträckor i gång- och cykelnätet ska identifieras i förhållande till målpunkter.
- Säkra skolvägar för gång- och cykel ska särskilt prioriteras.
- De olika behoven för dels cykelpendling i gena och snabba stråk och dels fritidscyklning på rekreativa stråk ska identifieras.
- Till trafikinfrastruktur för cykel räknas även cykelparkeringar som bör ligga så nära målpunkter som möjligt, cykelpooler, utrymme för lådcyklar, möjligheter att pumpa, låsa fast mm.
- Kollektivtrafikens framkomlighet ska ges hög prioritet i samhällsbyggnadsprocessen.
- Transporter och mobilitet baserat på förnybara drivmedel ska möjliggöras.
- Byten mellan olika färdstätt ska underlättas.
- Kommunen ska jobba i enlighet med Trafikverkets fyrstegsprincip¹ för att optimera nyttan av befintlig trafikinfrastruktur.
- Behovet av åtgärder för att undvika genomfartstrafik genom bostadsområden, så kallad smit-trafik, ska bevakas.
- Behov och förutsättningar för kommunalt huvudmannaskap för gator och vägar ska klargöras.
- Behovet av hänsyn till Försvarmaktens tyngsta och bredaste fordon vid utformning av vägar, broar och cirkulationsplatser ska utredas och tas hänsyn till på de sträckor som bedöms relevanta. Även framkomligheten för dessa fordon ska säkerställas under byggtiden.

Länk till [Regional cykelinfrastrukturplan 2023-2033](#)

Länk till [Regionalt trafikförsörjningsprogram 2021-2029](#)

Länk till [Regional kollektivtrafikstrategi 2050 \(2017\)](#)

¹ Trafikverkets fyrstegsprincip = Trafikverkets arbetsstrategi för god resurshushållning. Principerna är 1. Tänk om, 2. Optimera, 3. Bygg om, 4. Bygg nytt (Källa: Trafikverket.se)

Vandrings-, cykelleder och promenadstråk

Inom Mörbylånga kommun finns ett flertal leder som lämpar sig för vandring och fritidscyking. Vandringslederna byggs upp i samverkan mellan kommunen och Länsstyrelsen i Kalmar län. Flera av vandringslederna lämpar sig även för cykel medan andra är mer lämpade för enbart vandring. Grönområden med stigar klassas som promenadstråk. Mer om detta återfinns under kapitlet Värden och Hänsyn/Naturvärden och friluftsliv/Friluftsliv.

Parkering

En mer hållbar färdmedelsfördelning, där gång-, cykel- och allmän kollektivtrafik upplevs som attraktiva alternativ, kan stimuleras genom reglering av parkeringsmöjligheter. Olika parkeringsytor ska kunna nyttjas optimalt för olika parkeringsbehov. Exempel på detta är att långtidsparkering förläggs längre ifrån målpunkten. Det ska vara snabbt, tryggt och bekvämt att parkera sin cykel medan bilen kan stå parkerad några minuters gångväg bort. De verktyg som används för att reglera parkering är; avgift, tidsbegränsning, optimal beläggningsgrad samt lokalisering i förhållande till målpunkt.

Ställningstagande: Reglering av förutsättningar för parkering ska åstadkomma en effektiv och ändamålsenlig parkeringssituation som stimulerar en mer hållbar färdmedelsfördelning där gång-, cykel- och allmän kollektivtrafik blir attraktiva alternativ.

Riktlinjer:

- Förutsättningar för parkering för samtliga trafikslag ska möjliggöra och stimulera valet av hållbara färdvägar.
- Behovet av pendlar- och samåkningsparkeringar ska tillgodoses på strategiska platser.
- Behovet av parkering för turistbussar ska tillgodoses på strategiska platser
- Markanspråken för parkering ska inom samhällsplaneringsprocessen beräknas på marknadsmässiga grunder i relation till alternativ markanvändning.
- Likabehandling inom samhällsplaneringsprocessen ska säkerställas. Det betyder att kostnader för gratisparkering ska synliggöras.

Ställplatser för husbilar

Efterfrågan på ställplatser för husbilar ökar i samband med ferieperioder och större evenemang. Inom kommunen finns flera ställplatser för husbilar. Vissa är permanenta över hela året medan andra anläggs tillfälligt utifrån behov. Ställplatser finns både på kommunal och på privat mark. Camping, till vilken uppställning av husbilar räknas, omfattas av kommunens allmänna lokala ordningsföreskrifter.

Ställningstagande: Kommunen ska inte konkurrera med privata initiativ till ställplatser för husbilar. Kommunen ser över möjligheten till att hämta dricksvatten och sköta sanitetstömning på strategiskt utvalda platser.

Länk till [kommunens allmänna lokala ordningsföreskrifter](#)

Sida 23 av 36

Del av Mörbylångas översiktsplan ÖP 2045 granskningsversion

Kapitel 2 av 7

Båtliv

Möjligheten till båtliv är karaktäristiskt för Mörbylånga kommun.

Ställningstagande: Mörbylånga kommun ska värna om båtplatser, bryggor, båtmackar, laddpunkter och struktur för vinterförvaring för fritidsbåtar. Kommunen ställer sig positiv till privata initiativ där tillståndsprövning sker i enlighet med gällande lagstiftning.

Hamnar

Inom kommunen finns hamnar med viktiga funktioner för frakt, persontransporter, fritidsbåtar och beredskap. Några är även riksintresse för yrkesfiske. En del hamnar saknar aktiv användning och vissa behöver rustas upp. I några fall bedöms strandskyddet utgöra hinder för utveckling av alternativa och kompletterande användningar.

Ställningstagande: Hamnarna fyller olika funktioner. Funktionerna ska vara väl kända och tas hänsyn till tidigt i samhällsbyggnadsprocessen. En del hamnar kan utredas för att kunna utvecklas genom bostadsbebyggelse och/eller andra alternativa och kompletterande funktioner.

Riktlinjer:

- Hamnar med beredskapsfunktioner ska särskilt uppmärksammas.
- De hamnar som har potential för utveckling ska identifieras. I de fall strandskyddet bedöms utgöra hinder för nödvändig utveckling ska detta upphävas i det enskilda fallet.
- Behovet av båtplatser, mackar och laddpunkter för fritidsbåtar bör analyseras.
- Strukturer för fritidsbåtarnas vinterförvaring bör tas hänsyn till i samhällsplaneringsprocessen.

Drönarlogistik

Att låta drönare utföra leveranser av personer och gods är bara i sin linda. Det kommer att krävas integration mellan start- och landningsplatser, rörelser i luftrummet och befintlig infrastruktur på marken. Vad detta innebär för Mörbylånga kommun är i dagsläget (februari 2026) inte undersökt. Bland annat behöver risken för störande ljud och integritetsintrång analyseras.

Länk till [Drönare i kommunal verksamhet](#), Sveriges kommuner och regioner, SKR (hemsida)

Resurser

Vatten

Vatten kan betraktas ur många olika perspektiv och behandlas därför på många olika ställen i översiktsplanen. Vatten som resurs för en långsiktigt hållbar vattenförsörjning är viktigt för Mörbylånga kommun och Öland som helhet. Kommunalt vatten tas från flera olika vattenförekomster som skyddas genom vattenskyddsområden.

Ställningstagande: Alla invånare ska ha tillgång till dricksvatten av god kvalitet. Den kommunala vattenförsörjningen, både den befintliga och framtida, ska prioriteras före andra intressen.

Riktlinjer:

- Vattenförsörjningen ska säkras med hänsyn till ett förändrat klimat
- Hänsyn ska tas till vattentäkter och vattenskyddsområden genom hela samhällsplaneringsprocessen och inom myndighetsarbete gällande miljöfarlig verksamhet.
- Behovet av en reservvattentäkt ska utredas.

Hur kommunen avser säkerställa miljökvalitetsnormerna för vatten beskrivs i kapitel Värden och hänsyn/ Vattenförsörjning/ Skydd för vatten (inkl. MKN) och i kapitel Mål och strategier/Grön- och blåstrukturer/Blåstrukturer.

Länk till [Kommunens VA-policy \(2023\)](#)

Länk till [Regional vattenförsörjningsplan för Kalmar län 2024-2030](#)

Länk till [Vattentjänstplan 2025-2037 för Mörbylånga kommun \(samrådsversion\)](#)

Grustag och bergtäkter

Naturgrus är en ändlig resurs som ofta återfinns i åmynningar och grusåsar som är viktiga för grundvattenföring. Tillgången på naturgrus som är av betydelse för dricksvattenförsörjning är begränsad på Öland och behöver därmed fortsatt skydd. De kvarvarande naturgrusavlagringarna har även betydande värden ur natur-, artskydds- och kulturmiljösynpunkt vilket stärker bevarandemotivet.

Ställningstaganden: Mörbylånga kommun strävar efter att skapa god kännedom om kopplingen mellan naturgrus och dricksvattenförsörjning samt minimera uttaget av naturgrus (endast för husbehov tillåts) till förmån för bergkross och återanvändning av massor.

Riktlinje:

- Kommunen bör upprätta en materialförsörjningsplan för att underlätta tillgången på bygg- och anläggningsmaterial samtidigt som dricksvattenförsörjningen och andra värden och ekosystemtjänster skyddas.

Lagring av rena schaktmassor

I samband med byggnation blir det ofta massor som tillfälligt eller permanent behöver hitta en plats. Massor är oftast att betrakta som avfall, oavsett om de är rena eller inte, om de inte kan återanvändas på samma plats. Även återanvändningen av massorna omfattas av regler.

Ställningstagande: Schaktmassor och andra massor som undersökts och befunnits vara rena ska ses som resurser. Det innebär att massorna i första hand lagras tillfälligt för att sedan hitta en ny användning.

Riktlinjer:

- Massor som hanteras ska alltid konstateras vara fria från föroreningar.
- Om massor ska lagras i större mängder än 10 ton så behöver lagringen anmälas till kommunens miljöenhet.
- Lagringen ska i första hand ske inom befintliga verksamhetsområden.
- Massor som befaras eller konstateras innehålla föroreningar hanteras enligt gällande lagstiftning.
- I möjligaste mån ska massbalans eftersträvas inom eller i närhet till områden med pågående schakt- och anläggningsarbete.

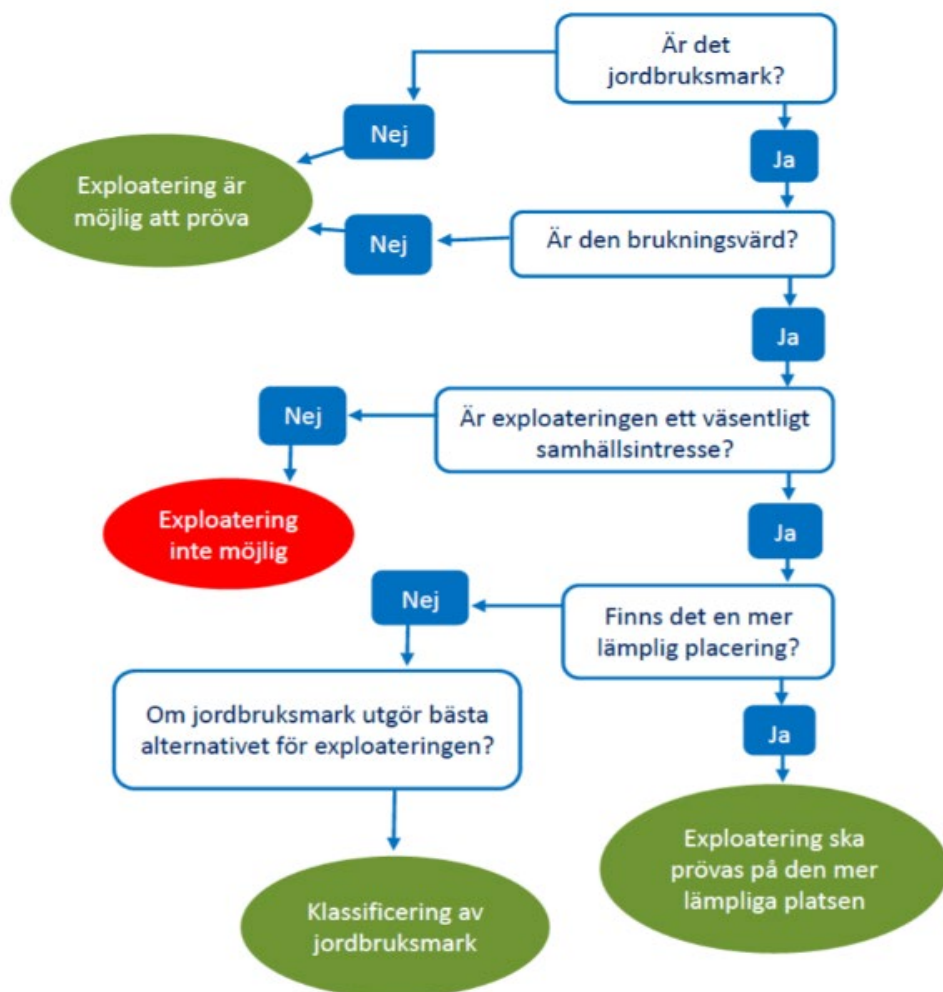
Exploatering på jord- och skogsbruksmark

Mark för jord- och skogsbruk är av nationellt intresse enligt Miljöbalken kapitel 3. Det betyder att samhällsbyggandet får ta jord- och skogsbruksmark i anspråk först efter noggrann värdering av olika alternativ och vägning mot andra samhällsintressen.

I Mörbylånga kommun har flera av orterna begränsade möjligheter för tillväxt och expansion på annan mark än jordbruksmark. Även om förtätning och omvandling av tidigare ianspråktagna områden i möjligaste mån ska prioriteras kan det inte uteslutas att jordbruksmark kommer att behöva tas i anspråk för olika typer av byggnation.

Byggnation på jordbruksmark kan bli aktuellt när annan tätortsnära mark har höga värden för natur och friluftsliv (samtliga ekosystemtjänster) eller identifieras som riskzoner för klimatförändringarnas konsekvenser. Särskilt påtagligt blir det i tätorter där nästan all tätortsnära natur har höga naturvärden, hyser rödlistade arter, är viktiga spridningsstråk genom bebyggelsen och behövs för ekosystemtjänster som hantering av dagvatten och översvämningssytor. Den tätortsnära skogen har även höga friluftslivsvärden med cykel- och motionsspår, friluftsanläggningar och är på flera platser viktiga för skolor och förskolor.

I avvägningen mot andra allmänna intressen behöver jordbruksmarken värderas utifrån platsens förutsättningar. Nedan visas en möjlig modell för detta.



Källa: Region Östergötland 2022

Som stöd för bedömningen om det finns annan lämplig lokalisering används också de bedömningsgrunder som generellt används vid fysisk samhällsplanering, det vill säga;

- tillgänglighet till infrastruktur som gator och vägar, gång- och cykelvägar allmän kollektivtrafik, vatten, avlopp, el, fiber, grönytor, kommunal service och kommersiell service,
- avsaknad av risker och störningar, exempelvis geotekniska risker, klimatrisker, buller,
- avsaknad av barriärer,
- avsaknad av områdesskydd enligt lagstiftning och/eller andra identifierade värden som bedöms väga tyngre,
- med mera som avgörs utifrån platsens förutsättningar och exploaterings art,

För verksamheter och industri bedöms även;

- tillgänglighet till transportleder för gods och kommunikation för personal,
- risken för störningar av och restriktioner för verksamheterna beroende på närhet till bostäder, skolor, äldreboenden etcetera),
- kommunalt markägande,
- möjligheter för framtida utbyggnad.

- skyltläge

Ställningstaganden: Jord- och skogsbruk är viktiga verksamheter för ett robust och långsiktigt hållbart samhälle. Värdet av jord- och skogsbruksmark ska vara väl känt, tas hänsyn till tidigt i samhällsbyggnadsprocessen och värderas ur ett samhällsperspektiv.

Exploatering på jordbruksmark kan inte uteslutas, men ska då föregås av en transparent process för analys och bedömning. Frågorna om vad som ska anses vara väsentligt samhällsintresse respektive om det finns en lämpligare placering avgörs utifrån exploateringsarten och platsens förutsättningar med hjälp av föreslagen analysmodell och samhällsplaneringens generella bedömningsgrunder.

Riktlinjer:

- Innan jordbruksmark tas i anspråk ska platsens förutsättningar och föreslagen förändring analyseras enligt den modell som beskrivs ovan, eller liknande.

Länk till [Regional vägledning för exploatering på jordbruksmark 2025 \(Remissversion\)](#)

Länk till: [Stärkt skydd av jordbruksmark samt solesproduktion i den gemensamma jordbrukspolitiken](#) (Jordbruksverkets rapport, 2025)

Teknisk infrastruktur

Till teknisk infrastruktur räknas den infrastruktur som behövs för vattentjänster (dricksvatten och spillvatten), el (inklusive lagring och balanstjänster), värme och energi, laddning för elfordon, biogas samt telefoni/IT.

Vattentjänster (infrastrukturen för)

Dricksvatten

En säker och effektiv dricksvattenförsörjning baseras i hög grad på dess tekniska infrastruktur med vattenverk, pumpstationer, ledningar och anslutningspunkter.

Ställningstagande: Kommunens beslutade verksamhetsområden för vatten ska vara aktuella och uppdateras i relation till samhällsplaneringen, eller vid behov om ny kunskap framkommer. Vattenförsörjningens infrastruktur ska säkras i ett förändrat klimat.

Spillvatten

Större delen av Mörbylånga kommuns invånare är anslutna till det kommunala spillvattennätet. Kommunen har flera reningsverk och pumpstationer för spillvatten och i gränsområdet till Borgholms kommun sker samverkan över kommungräns.

Ställningstagande: Kommunens beslutade verksamhetsområden för spillvatten ska vara aktuella och uppdateras i relation till samhällsplaneringen, eller vid behov om ny kunskap framkommer. Infrastrukturen för spillvatten ska säkras i ett förändrat klimat.

Riktlinjer:

- Spillvattnets funktion som närings- och energikälla ska tas tillvara på ett långsiktigt hållbart sätt som inte äventyrar människors hälsa eller miljön.
- Områden för luktspridning från reningsverk ska vara väl kända och tas hänsyn till tidigt i samhällsplaneringsprocessen. Även framtida utveckling av befintliga reningsverk ska tas hänsyn till. Boverkets regler och branschriktlinjer kan användas.
- Från mindre pumpstationer i spillvattensystemet rekommenderas ett avstånd av 50 meter och att framkomlighet för servicefordon alltid ska beaktas. Inom tätbebyggt område kan kortare avstånd accepteras, dock ska avståndet vara minst 25 meter. En bedömning av godtagbart skyddsavstånd kan göras från fall till fall utifrån en riskanalys.
- Kommunen ska ställa krav på hög skyddsnivå för enskilda spillvattenanläggningar för att säkerställa att vattenförekomster uppnår god ekologisk status.
- Kunskapen om spillvattensystemets kapacitet ska vara aktuell i förhållande till samhällsplaneringen och VA-översiktens strategi och prioriteringsordning.

Dagvatten

Enligt lagstiftningen klassas även dagvatten som avloppsvatten. Dagvatten ska inte belasta samma ledningsnät som spillvatten utan utgöra ett eget system som med fördel kan vara öppet i syfte att fördröja flöden. Mer om dagvatten hittar du i kapitlet om blåstrukturer nedan och i kapitel Värden och hänsyn/Miljö, hälsa säkerhet/Klimatanpassning.

Länk till: [VA-policy för Mörbylånga kommun \(2023\)](#)

Länk till [Regional vattenförsörjningsplan 2024-2030](#)

Länk till [Vattentjänstplan 2025-2037 för Mörbylånga kommun \(samrådsversion\)](#)

Fjärrvärme och fjärrkyla

Fjärrvärme och fjärrkyla som produceras från fossilfria källor utpekas i den regionala klimat- och energistrategin som både klimatsmart och effektivt. Många fastigheter är redan anslutna till befintliga fjärrvärmesystem.

Ställningstagande: Möjligheten att nyttja fjärrvärme och fjärrkyla ska beaktas tidigt i samhällsbyggnadsprocessen.

El-infrastruktur

Elinfrastrukturen får ett allt högre värde i det elektrifierade samhället, som komponent i förnybar energiförsörjning vid lokal produktion, för lagringsmöjligheter och i behovet av beredskap. Det är därmed viktigt att elnätskapaciteten är tillräcklig och robust för den långsiktiga samhällsutvecklingen. Elnätet är ett allmänt intresse enligt Plan- och bygglagens andra kapitel och ska tas hänsyn till vid planläggning och lämplighetsprövning i samband med lov och förhandsbesked.

Mer om förnybar elproduktion återfinns i flera kapitel i översiktsplanen.

Ställningstagande: Robust elinfrastruktur är en viktig del i kommunens mål att vara självförsörjande på förnybar el till 2030. Kommunen ska aktivt föra dialog med nätägare/elnätsföretag i syfte att åstadkomma tillräcklig och robust elnätscapacitet.

Riktlinjer:

- Aktuellt och GIS-baserat kunskapsunderlag ska finnas.
- Behovet av ny och/eller förbättrad elnätscapacitet ska uppmärksammas tidigt i samhällsbyggnadsprocessen. Behovet av utrymme ska särskilt tas hänsyn till.
- Vid lämplighetsprövningar (i samband med lov och förhandsbesked) ska kommunen i relevanta fall föra dialog med nätägare/elnätsföretag i syfte att minimera risken för störning på det allmänna intresset.
- Behov av och förutsättningar för att landa högspänningskablar från havsbaserad elproduktion ska bevakas.

Länk till [Miljö- och klimatstrategi för Mörbylånga kommun 2023-2030](#)

Länk till [Elnät i översiktsplaneringen](#) (Boverket)

Länk till [Elnätet i detaljplaneringen](#) (Boverket)

På nationell nivå pågår arbetet med att kartlägga och identifiera olika scenarier för framtida behov av elenergi och elinfrastruktur. Samtliga scenarier bygger på ett högre elbehov som ska säkerställas genom fossilfri elproduktion. Energimyndigheten (2023) uttrycker att samtliga fossilfria kraftslag behövs och att politiken behöver ta ansvar för att undanröja hinder, ta ställning i olika målkonflikter samt skapa långsiktiga spelregler. Myndigheten ser potential på sikt för land- och havsbaserad vindkraft, samt kärnkraft. I de energisystemmodelleringar som myndigheten låtit göra bedöms att dessa kraftslag på sikt kommer att visa lönsamhet. Boverket (2023) anger att det även är nödvändigt att minska elanvändning genom mer energieffektiva strukturer.

Länk till: [Scenarier över Sveriges energisystem](#) (Energimyndigheten, 2023)

Länk till [Prognoser för framtidens effektbehov i Sydsverige](#) (RISE mfl)

Laddning av elfordon

Laddinfrastruktur för eldrivna fordon utvecklas i hög grad genom privata initiativ.

Kommunen och Region Kalmar län verkar för att en ändamålsenlig laddinfrastruktur för eldrivna fordon ska kunna utvecklas ytterligare.

Riktlinjer:

- Behovet av laddinfrastruktur för elfordon ska tas hänsyn till tidigt i samhällsbyggnadsprocessen.
- Laddinfrastruktur för elfordon ska på ett effektivt och ändamålsenligt sätt lokaliseras i förhållande till målpunkter och med hänsyn till rörelsehindrades behov.

Länk till [Laddinfrastruktur](#) (Drivmedla)

Länk till [Strategi för utbyggnad av laddinfrastruktur för tunga fordon i Kalmar län](#) (2025)

Länk till [Regler för laddning av elfordon](#) (Boverkets hemsida)

IT-infrastruktur

Mörbylånga kommun har en väl utbyggd it-infrastruktur och arbetet fortsätter. Kvaliteten på telekommunikation och bredband behöver kontinuerligt utvecklas så att den svarar upp till samhällets, näringslivets och enskilda människors behov.

Ställningstagande: Tillgången till snabbt bredband är av avgörande betydelse för både företags och människors möjligheter att bo och verka på landsbygden. Mörbylånga kommun ska sträva efter att nå de nationella målen vad gäller bredbandsutbyggnad, och söka samverka med operatörer för bästa möjliga resultat.

Riktlinjer:

- Möjligheter och förutsättningar för fortsatt utbyggnad av IT-infrastruktur ska beaktas i hela samhällsbyggnadsprocessen för att tillvarata alla möjligheter till kostnadseffektiva lösningar.
- Vid beräkning av IT-infrastrukturens kapacitet ska det tas hänsyn till perioder av hög belastning och nyttjandegrad, exempelvis under evenemang.

Länk till [Utbyggnad av 5G-nätet, kommunal planering \(SKR hemsida\)](#)

Energiproduktion

Minskad klimatpåverkan och en robust självförsörjning av förnybar el till 2030 hör till kommunens övergripande mål. En ökad beredskap för kris och krig inbegriper i hög grad en robust elförsörjning. I många fall kan det vara lämpligt att olika energislag samexisterar.

Länk till: [Miljö- och klimatstrategi 2023-2030](#)

Vindkraft

Vindkraft utgör en del av den förnybara energimixen. Den ojämna produktion som ofta förknippas med vindkraft kan jämnas ut genom lagring, exempelvis i batterier eller i formen av vätgas eller som elektrobränsle

Ställningstagande: Kommunen ser vindkraft som en viktig del i arbetet med att nå formulerade mål om fossilbränslefrihet och självförsörjning av förnybar el till år 2030. En robust energiförsörjning är relevant för hela Öland och samverka och samarbete med Borgholms kommun blir särskilt viktig. Kommunens grundinställning är positiv till vindkraft som etableras i de områden som identifierats som lämpliga, tar hänsyn till identifierade värden, men också till de positiva signaler om långsiktigt ansvarstagande som vindkraftverk kan ge. Detta är inte minst viktigt med hänsyn till barn, unga och nästa generation. Det kan utifrån samhällets behov av energiomställning vara motiverat att förnya ställningstaganden för vissa befintliga lagstadgade intressen som pekades ut för länge sedan, exempelvis Landskapsbildskyddet. Kommunen uppmanar till generationsskifte av befintliga vindkraftsverk i syfte att nå ökad effektivitet och mindre störning och har även en positiv grundinställning till att vindkraft, efter lagstadgad prövning, etableras i havet. Försvarsmaktens intressen bör i högre grad förmås att samexistera med vindkraft.

Riktlinjer:

- Kunskapsunderlaget gällande vindkraftens förutsättningar ska aktualiseras
- Generationsväxling av befintliga verk ska möjliggöras så att det leder till bättre effektivitet och mindre störning
- Möjligheten att lagra vindenergi i syfte att jämna ut produktionen och öka robustheten ska möjliggöras
- Redan tidigare identifierade områden lämpliga för vindkraft (vissa ianspråktagna) bör undersökas för att samexistera med solkraft och lagringsmedia
- Objekt högre än 20 m utanför sammanhållen bebyggelse och objekt högre än 45 m inom sammanhållen bebyggelse ska samrådats med Försvarmakten
- För att säkerställa att eventuella etableringar av vindkraft både på land och till havs inte hamnar i konflikt med riksintressen för totalförsvarets militära del som omfattas av sekretess enligt 15 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) måste en förfrågan alltid ställas till Försvarmakten
- Bästa tillgängliga teknik ska nyttjas i uppförandet av vindkraftverk. Även sådan teknik som inte varit tillgänglig i ansökningsprocessen.

Länk till [Nationell strategi för hållbar vindkraftsutbyggnad \(2021\)](#)

Länk till [Vindkraft och människors intressen](#)

Solenergi

Solceller, både på enskilda byggnader och i större anläggningar, utgör delar i den lokala produktionen av förnybar el.

Solceller på enskilda byggnader kan i de områden där kulturmiljön bedöms som särskilt skyddsvärd prövas genom bygglov medan anläggningar på naturmark prövas av Länsstyrelsen genom Miljöbalken, så kallat 12:6 samråd eller frivilliga tillstånd. Solceller kan se olika ut och smälta in i olika grad. Där det tidigare har funnits tveksamheter till om solceller kunnat tillåtas i en kulturhistorisk miljö kan ställningstagandet bli annorlunda, nu och i framtiden, då det finns solceller som smälter in väl i sin miljö. .

Den ojämna produktion som ofta förknippas med solenergi kan jämnas ut genom lagring, exempelvis i batterier eller i formen av vätgas eller elektrobränslen.

Ställningstaganden: En robust energiförsörjning är relevant för hela Öland och samverkan och samarbete med Borgholms kommun blir särskilt viktig. Kommunen förhåller sig positiv till solenergi, både på enskilda byggnader och i större anläggningar, under förutsättning att bedömningen av lämpligheten sker genom en transparent och kunskapsbaserad process utifrån platsens förutsättningar. Solceller bör inte entydigt ses som en skada på befintliga intressen utan även som ett uttryck för långsiktigt ansvarstagande och samhällsnytta. Detta är inte minst viktigt med hänsyn till barn, unga och nästa generation. Generationsväxling av befintliga äldre solceller ska uppmuntras.

Behovet av anläggningar och infrastruktur ska tas hänsyn till tidigt i samhällsbyggnadsprocess och underlättas.

Riktlinjer:

- Möjligheten att optimera bebyggelse för solenergi ska beaktas tidigt i samhällsbyggnadsprocessen
- Bestämmelser i detaljplan som hindrar produktion av solenergi ska om möjligt undvikas
- Möjligheten att lagra solenergi i syfte att jämna ut produktionen och öka robustheten ska möjliggöras
- Större anläggningar ska om möjligt lokaliseras så att de kan samexistera med andra tekniska anläggningar, exempelvis vindkraft, reningsverk, nedlagda deponier etc.

Länk till: Stärkt skydd av jordbruksmark samt solelsproduktion i den gemensamma jordbrukspolitik (Jordbruksverkets rapport, 2025)

Biogas

Produktion av biogas är främst relevant inom lantbruket, men kan även ske i reningsverk och genom rötning av organiska restprodukter från industrier och matavfall. Lokal produktion av biogas på restprodukter möjliggör för slutna kretslopp och minskar avfallsmängden. Biogas ska även ses som alternativt i stort sett koldioxidneutralt drivmedel.

Ställningstaganden: En robust energiförsörjning är relevant för hela Öland och samverkan och samarbete med Borgholms kommun blir särskilt viktig. Kommunen har en positiv grundinställning till produktion av biogas. Behovet av anläggningar och infrastruktur ska underlättas och tas hänsyn till tidigt i samhällsplaneringsprocessen.

Lagring av energi för ökad robusthet och balansering

Möjligheten att lagra energi kan öka robustheten mot störningar men också utgöra balansering i energisystemet i vardaglig drift och som lokalt producerat elektrobränsle. Syftet är att jämna ut variationer i produktion och förbrukning. Energilagring kan ingå som en del av den lokala produktionen av förnybar energi. Ett nationellt arbete pågår för att minimera risken för effektbrist. Se mer om detta under rubriken *Värden och hänsyn/Samhällsviktiga funktioner/Elinfrastruktur och effektbrist*.

Ställningstaganden: En robust energiförsörjning är relevant för hela Öland och samverkan och samarbete med Borgholms kommun blir särskilt viktig. Kommunen har en positiv grundinställning till lagring av energi. Behovet av anläggningar och infrastruktur för energilagring ska tas hänsyn till tidigt i samhällsplaneringsprocessen och underlättas.

Grön- och blåstruktur

Grönstruktur

En sammanhängande struktur med träd, natur och vatten ger samhället många viktiga ekosystemtjänster. Ekosystemtjänster är de tjänster och funktioner som naturen tillhandahåller och som gynnar människan. Att värna om biologisk mångfald och ekosystemtjänster bygger

på att grön infrastruktur integreras i den fysiska planeringen i den lokala och regionala strukturen. Ytterligare resonemang om ekosystemtjänster återfinns på flera ställen i denna översiktsplan.

Mörbylånga kommun är uppskattat för sin närhet till natur, grönområden och vatten, vilket är viktigt att ta tillvara när bebyggelse utvecklas. Närheten främjar en aktiv livsstil där fler kan röra sig till fots och med cykel, vilket är positivt för klimat och framkomlighet men också en viktig grund för hälsa och välbefinnande. Vardagsmotion är viktigt för alla men för sköra äldre kan man behöva ta extra hänsyn i samhällsplaneringen eftersom en promenad exempelvis kan hindras av rädslan för att inte hinna över gatan. En fungerande grön infrastruktur ökar motståndskraften mot negativa förändringar, exempelvis klimatförändringar med ökad risk för värmeböljor och översvämningar till följd av kraftigare skyfall. Grönytor kan även användas som tillfälliga översvämningzoner.

Ställningstaganden: En genomtänkt grönstruktur ska fungera för många olika syften i tätortsmiljöer, orter på landsbygden och i odlingslandskapet. När orter förtätas blir det särskilt viktigt med en genomtänkt grönstruktur som kan uppfylla flera syften. För att vara attraktiva och användas av många ska natur- och parkmiljöer i den bebyggda miljön vara trygga, säkra och tillgängliga och innehålla ytor för lek och fria aktiviteter.

Riktlinjer:

- De gröna värdena och nyttan av ekosystemtjänster ska vara väl kända och tas hänsyn till tidigt i samhällsbyggnadsprocessen.

Länk till: [Grönstrukturplan för Färjestaden 2019](#) (fördjupning av översiktsplan)

Länk till: [Boverkets information om ekosystemtjänster i den byggda miljön.](#)

Blåstruktur (inkl. dagvatten)

Blå strukturer är stråk i landskapet där vatten rör sig, större dammar och det omkringliggande havet.

Ölands geologi och klimat gör att det är stora skillnader mellan sommar och vinter i den mängd vatten som finns i landskapet. Att fördröja dagvattnets rörelse i landskapet gynnar grundvattenbildningen och jämnar ut tillgången över året. I bebyggda miljöer minskar risken för översvämningar vid skyfall och kan tillsammans med grönska även ge estetiska värden och mervärden för såväl lek och rekreation. Gröna tak och fasader, fördröjningsmagasin och dammar i kombination med växtlighet fungerar utjämnande vid ojämna flöden och tar aktivt upp näringsämnen. Dessutom gynnar våtmarker och dammar den biologiska mångfalden för både växter och djur. Vatten och grönytor bildar tillsammans med träd en struktur som även verkar för ett jämnare klimat.

Ställningstaganden: Mörbylånga kommun ska år 2040 ha ett robust och klimatanpassat system för hantering av dagvatten (Dagvatten- och skyfallsplan, 2023). Vattendrag och öppen dagvattenhantering ska ses som attraktiva värden i den fysiska miljön. Fördröjning av dagvatten i odlingslandskapet ska möjliggöras.

Riktlinjer:

- Dagvattenhanterings behov av ytor ska vara väl kända och uppmärksammas tidigt i samhällsplaneringsprocessen.

- Omhändertagande av dagvatten ska göras lokalt så nära källan som möjligt.
- Åtgärder i dagvattensystemet ska vidtas så högt upp i systemet som möjligt.
- Förorenat dagvatten ska i mesta möjliga mån renas innan det når grundvatten eller recipient.
- Andelen hårdgjorda ytor ska minimeras för att möjliggöra infiltration och långsammare avrinning.
- Multifunktionella ytor, det vill säga ytor som kan fungera för flera ändamål, ska tillskapas för exempelvis temporär dagvattenhantering, rekreation och parkering.
- Dagvatten i jordbrukslandskapet ska i möjligaste mån lagras och enbart i nödfall pumpas ut i recipient.
- Beräkningar och simuleringar vid dagvattenutredningar ska utföras för regn med återkomsttider upp till 200 år och med hänsyn till förändrat klimat.
- Beräkningar och simuleringar av dagvattnets påverkan på miljö kvalitetsnormerna för vatten (MKN) ska utföras för regn med återkomsttider upp till 200 år och med hänsyn till förändrat klimat.
- Aktuellt och GIS-baserat kunskapsunderlag ska finnas för att visa lågpunkter och rinnvägar i byggd miljön.
- Strategiskt viktiga badplatser ska identifieras.

Länk till [Dagvatten och skyfallsplan 2023](#) (tillägg till översiktsplan)

Mer om vatten som hot (översvämningsrisk) finns i kapitel Värden och hänsyn/Klimatanpassning

Planering i havet

Översiktsplanen sträcker sig ända ut till kommunens gräns i havet, där territorialhavet möter ekonomisk zon. Havet kommer med stor sannolikhet att i ökad grad behöva fungera som en resurs för vattenproduktion genom avsättning. Miljö kvalitetsnormerna för havet blir därmed viktiga verktyg för ett friskt hav.

Genom Kalmar sund går en allmän farled där Sjöfartsverket är farledshållare.

Även under vattenytan finns natur- och kulturmiljöer. Mer om detta finns i flera kapitel i översiktsplanen.

I Kalmar sund är området Utgrunden utpekad som riksintresse för energiproduktion Vindbruk. Se mer om riksintresse Vindbruk i kapitel Värden och hänsyn/Råvarutillgångar och samhällsviktiga funktioner/Riksintresse energiproduktion Vindbruk.

Ställningstagande: Kommunen ska inte planera för ändrad användning av mark och vatten på ett sätt att farleden störs. I ett långsiktigt helhetsperspektiv kan kommunikationsriktningar över vattnet in mot fastlandet även från kommunens södra del få ökad betydelse. Havet kommer med stor sannolikhet att i ökad grad behöva fungera som en resurs för vattenproduktion genom avsättning. Miljö kvalitetsnormerna för havet blir därmed viktiga verktyg för ett friskt hav. I händelse av exploatering i

Sida 35 av 36

Del av Mörbylångas översiktsplan ÖP 2045 granskningsversion

Kapitel 2 av 7

vattnet ska värden under vattenytan vara väl kända och tas hänsyn till tidigt i samhällsplaneringsprocessen.

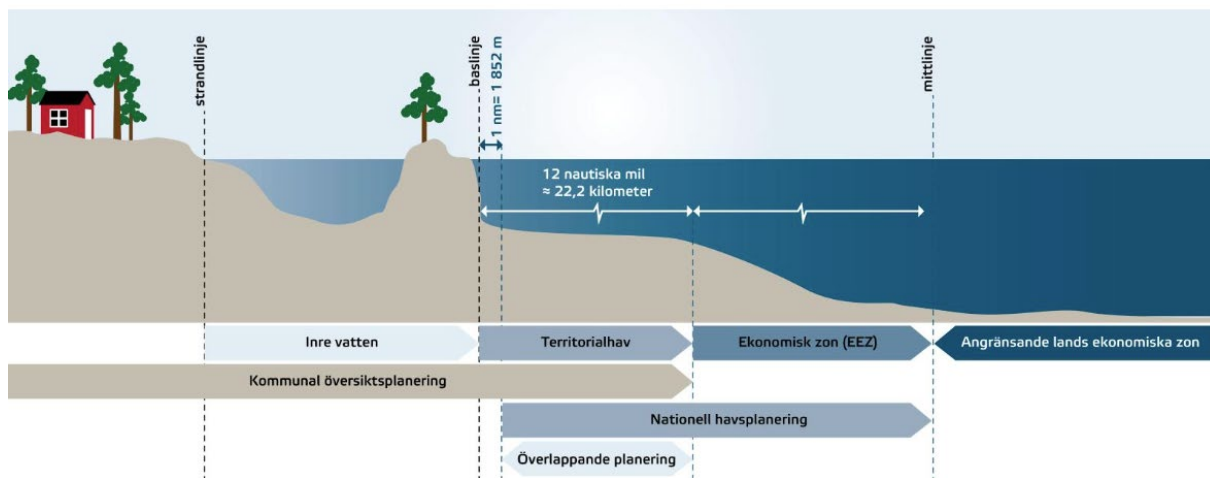
Länk till: [Planeringsunderlag för marina kulturmiljövärden i den nationella havsplaneringen \(Länsstyrelserna, 2023\)](#) Kalmar län beskrivs på s 424-454

Nationell havsplanering

I det som kallas territorialhavet (på kommunens östra och södra sida) överlappas kommunens översiktliga planering med den nationella havsplaneringen som staten beslutar om. Den nationella havsplanen är vägledande för kommunernas planläggning. Mörbylånga kommun berörs i sitt östra och södra havsområde av den nationella havsplanen för Östersjön. I skrivande stund (februari 2026) pågår arbete med att ta fram en ny version av nationell havsplan för Östersjön där syftet i hög grad är att visa lämpliga områden för storskalig energiförsörjning.

Ställningstagande: Kommunen har en positiv grundinställning till energiproduktion ute till havs och bevakar eventuellt ytbehov för landning av kablar och energilagring samt material- och personaltransporter.

Länk till [Nationell havsplanering](#) (Havs- och vattenmyndighetens hemsida)



Gällande planer

Inom kommunens samhällsplanering tas bland annat fram detaljplaneprogram (kort kallat planprogram), detaljplaner och områdesbestämmelser. Detaljplaner och områdesbestämmelser är juridiskt bindande dokument som reglerar användningen av mark- och vattenområden. I planerna anges lokalisering, utformning och gestaltning av bebyggelse och byggnadsverk men även hur många andra olika intressen ska utvecklas och/eller bevaras. Den bedömning som görs i en detaljplan ger ramarna för prövningen av framtida lov- och tillståndprocesser.